

Nogmaals Beeknormalisaties

De Rivierbeek

In vorige nummers van *Natuurreservaten* werd reeds herhaald de aandacht gevestigd op het probleem van de beek(ab)normalisaties (de Velpe, de Bosbeek, de Mark ...)

De grootscheepse normaliseringsplannen die onlangs aan het licht gekomen zijn voor het Rivierbeekstelsel (Oostkamp, W.Vl.) dwingen ons ertoe opnieuw op dit probleem terug te komen.

Het stroomgebied van dit beekstelsel strekt zich uit van Oostkamp tot Torhout, Lichtervelde, Zwevezele en Wingene (zie inzet van bijgaand kaartje) en is ca 14800 ha groot. De beken in de bovenloop van dit stelsel (dit is ten zuiden van Ruddervoorde en Hertsberge) werden in het verleden reeds grotendeels rechtgetrokken. De laatste uitgebreide rechttrekking in dit bovenloopgebied gebeurde in de jaren 60,

naar aanleiding van de ruilverkaveling Wingene. De benedenloop werd tussen de monding in het kanaal Brugge-Gent en de Stationsstraat te Oostkamp in 1974 bedijkt en gekanaliseerd (ca 1 km).

Tussen dit gekanaliseerde uiteinde en de rechtgetrokken bovenlopen kent de Rivierbeek samen met haar beide grote vertakkingen, de Waardammebeek en de Hertsbergebeek, een nagenoeg onaangetast natuurlijk verloop, met talloze, zeer uitgesproken en grillige meanders. Reeds vroeger, vóór alom grootscheepse beeksaneringswerken werden aangevat, kenden deze meanders wellicht nergens in West- en Oost-Vlaanderen hun gelijke.

Waarden.

Deze beken kronkelen in 100 tot 500 meter brede valleien, die landschappe-

lijk bijzonder aantrekkelijk zijn.

De Rivierbeek, (stroomopwaarts Waardammebeek) loopt doorheen een rijk geschakeerd landschap met bossen, diverse kasteelparken en lage weilanden. De Hertsbergebeek stroomt overwegend doorheen een akker en (hooi-)weidenlandschap, met talrijke knotwilgen en populierenrijen en enkele kleinere bosjes. In de open landschapsgedeelten worden beide beken over bijna de gehele lengte door populierenrijen begeleid.

Beide beekdalen zijn bovendien opmerkelijk gaaf: storende elementen zijn schaars en worden door bomen en reliëf spoedig weggewerkt. Het historisch landschapspatroom, met beekbegeleidend bos en 'vloedmeersen' komt hier op zeer intakte wijze tot uiting.

Geomorfologische fenomenen, eigen aan meanderende beken, zijn langs de

Waardamme- en Hertsbergebeek op vele plaatsen duidelijk waar te nemen. Vooreerst is er de meandervorming zelf, met verticale, op sommige plaatsen tot 3 meter hoge afkalvingsoevers aan de buitenbocht, en zwakhellende aanslibbingsoevers aan de binnenbocht. De steeds verdergaande uitschuring aan de buitenbochten geeft aanleiding tot het ontstaan van talrijke schiereilandjes en zelfs eilandjes. In de beekdalbossen is aan oude afgesneden meanderbochten duidelijk te zien dat de beek zich in de loop der eeuwen herhaaldelijk verlegde. Ook het proces van de vorming van zandige oeverwallen, die het overstromingsgebied isoleren van de beekloop, treedt nog ongestoord op.

De beekbegeleidende bossen zijn rijk aan milieugradiënten: overgangen van drassige, voedselrijke bossen naar drogere, hogergelegen en voedselarmere bostypes. Vermeldenswaard zijn o.m. Vogelmelk, Aardbeiganzerik, Kale Vrouwemantel, Slanke Sleutelbloem, Bosgeelster.

Bepaalde bospercelen (o.a. met Slanke Sleutelbloem) geven blijk van een langdurige ecologische rijping, en zijn derhalve onvervangbaar. Ter hoogte van kwelzones in de helling van de vallei van de Hertsbergebeek werd onlangs

een kleurrijke weide met Dotterbloem, Pinksterbloem, Egelboterbloem ... aangetroffen.

Wat (ab)normalisering daarvan maakt ...

Samengevat komen de normaliseringsplannen hierop neer:

- wegwerken van alle meanders
- verbreding van de bedding (stroomafwaarts de samenvloeiing van 7 à 10 meter tot liefst 20 meter, stroomopwaarts de samenvloeiing van 5 à 7 meter tot 15 meter.
- betonning van de wanden (niet te hoog, voor het fraaie uitzicht ...)
- plaatselijk bouw van dijken
- aan beide oevers wordt een werkstrook van 10 meter voorzien.

De gevolgen daarvan voor het hele beekecosysteem hoeven niet veel uitleg. Vele honderden populieren langsheen de beek moeten verdwijnen; voor de bossen betekent de 35 à 40 meter brede strook (beek plus werkstrook) dat 10 ha beekdalbos plat moet. De bodemverstoring (verdichting, vreemd materiaal) is wellicht fataal voor de regeneratie van de typische vegetatie; ecologisch zeer waardevolle stukjes zullen voorgoed verdwijnen, de grillige meanders en de processen die zich erin afspelen zullen voorgoed tot het verleden behoren ...

'stokoude' plannen

De plannen voor deze werken dateren reeds uit het einde van de jaren 60, en illustreren heel goed dat in die tijd nauwelijks of geen rekening werd gehouden met natuur en landschap. In de sindsdien vervlogen jaren is ook niet duidelijk geworden waarvoor die werken, zo in de grootscheepse vorm waarin ze gepland werden, zo noodzakelijk en 'hoogdringend' zijn.

Om deze unieke meandersystemen te redden werd, naar aanleiding van een regionale voorlichtingsavond op 20 maart j.l. te Rudderveerde, een werkgroep opgericht. Die werkgroep heeft ondertussen reeds verschillende stappen ondernomen bij de bevoegde diensten en Ministeries. Er werd ondermeer aangedrongen op een volledige heroverweging van de geplande werken en in afwachting daarvan, de stopzetting van de ingezette onteigeningsprocedure.

Luc Maene
Liematestraat 9
8040 Rudderveerde

uit de reservaten

Nieuwe reservaten.

Heks.

Het 80 ha groot kasteeldomein van Heks (Limburg) kon eind januari in beheer genomen worden. Het domein is gelegen in de zandleemstreek van droog Haspengouw.

Het bos bestaat voornamelijk uit Eik en Beuk. Enkele typische "fazantenbosjes" en bronbossen op de lagere gronden langs de Molenbeek, met vooral Wilg en Zwarte Els, zorgen voor een dichtere begroeiing met een rijke fauna en flora.

Het kasteel en het domein werden in 1948 geklasseerd respectievelijk als monument en landschap.

De Maten te Genk (Limburg).

De Nationale Dienst der Waterwegen gaf eind februari **8,5 ha** van haar eigendom, aansluitend bij het reservaat, in beheer van de BNVR. Het reservaat beslaat nu een oppervlakte van 180 ha.

Les Marionville.

Het moeras "Les Marionville", te Baudour (Henegouwen) kon met ruim **2,5 ha** uitgebreid worden zodat er nu een reservaat ontstaat van 42,5 ha.

In deze moerassen komen o.a. vegetaties voor van Addertong en Weideklokje. Vooral in de doortrek en winterperiode kan men er heel wat (zeldzame) vogelsoorten waarnemen.

